

Píseň: EZ442 – Pane, dnešek je den chvály, 1.-4. sloka +
modlitba; Oddíl k výkladu: Jb 18

Milí,

minulý týden jsme zakončili další Jobovu řeč. V té reagoval na přítele Elífaze, jehož slova i postoje zcela odmítl: Ano, Elífaz si je naprosto jistý svými slovy i pojetím světa a také o tuto jistotu mu jde. I kdyby byla zcela mylná – Bůh není spoutatelný lidskými obřady, slovy, pocity, zkušenostmi.

Proto se právě k živému, svobodnému Bohu stále znovu obrací Job se svým voláním. Se svou bolestí i nechápáním své situace. Protože jinak by mu jedinou nadějí byla smrt. Z jejíž jistoty by nemohlo vysvobodit nic.

Druhá řeč Bildadova

Na další zoufalství Jobovo nyní odpovídá podruhé Bildad. Elífazova „moudrost“ jistoty a porozumění světu se ukázala být k ničemu – jen Joba dále zraňovala. Zejména pro svou mylnost. Elífaz stále trvá na pojetí světa, v němž trpí jen darebáci a zlí a dobrým a spravedlivým se vždy a neustále daří dobře.

Bildad hovořil v první řeči nejmírněji, Jobovi dokonce přál dobré a podporoval ho – však také Jobova odpověď na první Bildadovu řeč byla víceméně souhlasná (Jb 9).

I tentokrát je Bildadova odpověď nejrozumnější, nejprátelštější a nejpravdivější ze všech tří přátel. Ačkoli Jb 18 je překladatelsky nesmírně komplikovaná.

Úvod druhé řeči

Hned první verše jsou dost nejasné – co překlad, to jiná varianta. Doslova hebrejštiny snad říká: „Jak dlouho budete nastražovat pasti/sítě slovům? Rozlište/porozumějte, a pak budeme hovořit.“

Bildad tedy hovoří spíše ke svým přátelům než k Jobovi. Snad se Bildad snaží říct, že si přátelé navzájem nerozumějí – a z toho

vzniká nejen nedorozumění, ale také hněv a podrážděnost. V takovém případě by měl pravdu o Sófarovi a Elífazovi, kteří skutečně Jobovi opakovaně nerozumí. Job však naopak svým přátelům rozumí – také se ve své reakci ohradí proti těmto Bildadovým slovům. Avšak pořád zůstává, že Bildad se pustil i do ostatních přátel – odmítl se spolu semknout proti Jobovi.

Podobně podivný je i třetí verš. Překladatelsky už jednodušší, zde je dokonce ČEP přesnější BKR – ale ke komu Bildad hovoří? Kdo je v čích očích jako dobytek a nečistí?

Až doted' se totiž zdálo, že jsou přítomny dvě rozdílné skupiny – Job a přátelé. Na které straně barikády tedy stojí Bildad?

Zřejmě Bildad v této řeči reprezentuje archetyp přítele, který usiluje být na obou. Nejprve se drsně (snad) pouští do svých přátel ve v. 2+3. Také skrze přidružení se k Jobovi jako ke skupině, která je ostatními vnímána jako dobytek a nečistí.

Vzápětí se však vymezuje také vůči Jobovi – proč by kvůli němu měly přestat platit řády světa? Copak je jeho víra tak veliká, aby přenášela hory? (Mt 17, 20) Proč by se kvůli němu mělo všechno změnit? Copak pro něj neplatí stejná pravidla jako pro ostatní?

V tomto ohledu je oprávněné opět vnímat Bildada jako nejvíce rozumějícího Jobovi. Jako nejvíce usilujícího o porozumění, podporu, pravdu.

Řád světa dle Bildada

Poté předkládá řád světa, který by se, v jeho očích, měl kvůli Jobovi změnit. Opět Bildad překvapuje – máloco z jeho řeči můžeme opodstatněně kritizovat.

Ano, světlo svévolníků zhasne (v. 5+6). Svévolníkovi jistě vyhasne „plamen života.“ Vstoupí do temnoty smrti a podsvětí.

Ano, svévolníkovým „krokům“ bývá těsno (v. 7+8). Ačkoli si vykračuje rázně, ačkoli činí rázná a rozhodná rozhodnutí, často musí hledat, kudy „vybruslit“ ze způsobené situace. A čím déle jedná svévolně, tím užší jsou možnosti svobodného rozhodnutí, které může udělat, aby neklopýtl a neupadl do vlastní sítě.

Svévolník si musí dávat neustále pozor, aby si sám pod sebou „nepodřezal větev.“ A tak se musí stále více zaplétat do sítě svých lží, podvodů, pokoutných rozhodnutí, aby pravda nevyšla najevo. Až dokonce nemá už mnoho na výběr, co jiného dělat nebo říkat, aby se neprozradil. Aby se tak nezhroutil celý jeho „domeček z karet.“

I dál má Bildad pravdu – ano, svévolník si musí dávat znovu a znovu pozor, aby se nechytí do smyčky ani pasti. Aby se nechytí do provazu a nástrah, které vnímá (opodstatněně!) všude kolem sebe. Protože znovu a znovu neříká moc pravdu – jestli vůbec. Činí mnohé, za co by ho mnozí okamžitě a oprávněně minimálně zavřeli do vězení. A tak se bojí všeho a všech – nikoho si nesmí pustit k tělu, aby neodhalil jeho vlastní zlo (v. 10-11). Každý, kdo se pídí po pravdě nebo má pochybnosti nad podivnými výmluvami a vysvětleními svévolníka, je mu pastí!

Svévolník si také musí neustále dávat pozor, aby se nepodřekl, nepřerekl. Neustále žije ve strachu ze ztráty svého „image“ a a své „pověsti.“

Tak je pochopitelné, proč takovým Bildad přeje pád a ztrátu síly (v. 12). Snad ne jen v touze po lidské spravedlnosti a pomstě. Snad ne jen proto, aby se tito arogantní, ulhaní manipulátoři podřekli, škobrtli a tak padli. Snad také proto, aby alespoň v klopýtnutí poznali vysvobození z vlastnoručního otroctví skrze pokání, pravdu, obrácení se a prosbu o odpuštění.

Kníže smrti a Král hrůzy

To se však ukazuje být nepravděpodobným. Bildad zlým a svévolným přeje horší a horší osud: Sežráný samotnou Smrtí (ve starověku personifikovanou – ale tomu snad rozumíme dodnes).

Také vytržení z falešného bezpečí vlastního stanu do náruče Krále hrůzy. Zde dokonce skutečně strašidelně – ono „musí kráčet“ je pasivní, trpný tvar v ženském rodu. Tj. že Král hrůzy (nějakého ženského rozměru?) donutí takového vyjít, kam vlastně nechce – do místa děsu a hrůzy.

I v tom je velký kus pravdy – strach a hrůza z prozrazení vlastního velkého zla velmi brzy „diktuje“ člověku další činy a rozhodnutí. V biblickém pojetí je tento stav někdy popisován jako „posedlost“ zlým duchem nebo démonem – totiž jakoby za člověka jednal někdo jiný, jako by to nebyl tentýž člověk, jakoby mu vládla nějaká temná síla, která tyransky diktuje rozhodnutí. Která ho zotročuje.

A tak má Bildad pravdu i dál: V obydlí takových se zabydluje, co jim nepatří. Ať už jde o metaforu krádeže. Nebo že vše, co nashromáždili, připadne po jejich smrti někomu jinému – i v jejich domě bydlívá někdo cizí (srv. Kazatel). Často dokonce až k prokletí – posypání sírou je zřejmě blízké posypání solí. Jen o něco silnější – aby se odtamtud nešířila dál „nákaza“ zla. Aby byl proklet, kdo by se v takovém způsobu, nejen místě, života zabydlel.

Závěr Bildadovy řeči

Až v závěru Bildadovy řeči zazní tvrzení, která nejsou pravdivá – překvapivě navíc očividně. „Uschnutí kořenů“ a „uvadnutí větví“ je ještě jak kdy – někdy zlí lidé mají potomstvo stejného ražení, jindy ne. Některým se daří dlouho i ve stáří, jiným ne.

Rozhodně však nemizí jejich památka ze země (v. 17). Také Bible uchovává památku na ledasjaké zlosyny a zlodcery. Stejně tak i dějepiscectví. Jména zlých si lidé pamatují snadněji a často jich znají víc než jména významných pozitivních lidí.

Nebývají ani zapuzeni ze světa. Ani ze světla do temnot – pokud zde není myšleno světlo obecnství s Bohem. To se stává *pouze* v případě, že se zlí chytanou do svých léček a pastí, které vytvořili vlastním lhaním a zlem. Jinak bývají často dokonce dávání za příklad, mají mnoho prostoru v médiích a píšou se o nich knihy.

Stejně také často jejich potomci pokračují ve stejném způsobu života (v. 19). Mají své následovníky, snadno nacházejí stejné hyeny, sobce, pyšné, diktátory v lidu vlastním i cizím.

Závěrem v. 19 přechází Bildad snad již do eschatologie (nauka o posledních věcech) – v takovém případě má pravdu. Nikdo ze zlých před Bohem nevyvázne. Strnou děsem a hrůzou ti, kteří neznali Boha, v den, kdy se jim dá poznat (myšlen snad Poslední soud?). Nad dnem soudu („jeho dnem“) takového člověka skutečně ustrne celý svět („východ i západ“).

Závěr

Jenže co má to vše společného s Jobem? Je hezké, že Bildad má spíše pravdu, než aby se mýlil, ale proč to vše říká? Pasivně-agresivně tak útočí na Joba – má Joba za takovéhoho svévolníka? Vždyť Job přišel o všechno potomstvo, je zapuzen ze světa, jeho přátelé se nad ním ustrnuli...!

Zřejmě ani Jobovi nebude úplně jasné, co se snažil Bildad říct – viz další kapitola.

Možná právě to je však pointa takto formulované Bildadovi řeči. Totiž že tváří v tvář hlubokému utrpení, které je dost možná nespravedlivé, mnozí nevědí, co říct. Tak říkají obecné pravdy, které s daným případem vlastně nesouvisí. A tak se ani sami neodvažují nějakou spojitost vyslovit.

Nakonec poslední, třetí Bildadova řeč bude kratičká – Jb 25, 1-6. A bude v ní opakovat, co už řekl. Zřejmě je tedy nakonec Bildad typem člověka, co vlastně nemá mnoho, co by trpícímu řekl. I přesto však zůstává Bildad Jobovi nejbližší – kdyby opakoval stejné, jako ve své první řeči, bylo by to ještě zřetelnější.

Píseň: EZ442 – Pane, dnešek je den chvály, 5.-6. sloka +
modlitba Páně
Rozhovor